

1925. Tato kniha o více než 200 stránkách velmi pilně sebrala zvl. bohatý materiál statistický, takže dobře informuje cizinu o tamnějších hospodářských poměrech. Nebyla by to ovšem ani maďarská publikace, kdyby nesledovala i cílů politických, zvl. stálým poukazováním na nepříznivé následky míru trianonského.

Rok 1925 byl pro větší část maďarského hospodářství rokem sáňací krise, která jevila se ve snižování platů a mezd ve všech oborech při úsilí o úspornost a zvl. ve státním hospodářství o odstranění rozpočtových schodků. To způsobilo zase pokles kupní síly, mnoho zaměstnanců zvl. úředníků veřejných i soukromých bylo propuštěno a k tomu má Maďarsko ještě svůj speciální problém; jak totiž zaměstnat tisíce těch občanů, kteří se nechtěli přizpůsobit novým poměrům v územích, jež Uhry pozbyly, vystěhovali se odtud a uchýlili se do Budapešti, kde více méně připadli na obtíž veřejné dobročinnosti. Nezaměstnaných bylo tu r. 1925 32.508, dosti vysoké to číslo na stát o 8 milionech obyvatel, drahota stoupla proti míru 15.673krát, mzdy zhruba 10.000—22.000krát (vyjádřeno v papírových korunách.) Zák. čl. XXXV. 1925 zavedena nová peněžní jednotka, t. zv. pengő = 12.500 pap. kor. maď. — z 1 kg zlata má se raziti 3.800 pengő.

Maďarský průmysl si stěžuje na zrušení dovozních zákazů; tyto stížnosti nejsou ovšem přesvědčivé, vždyť náhradou za zrušení dovozních zákazů dostal průmysl prohibiční celní tarif. Do Maďarska se dovážejí nejvíce tovary a pak potraviny, vyvážejí se nejvíce potraviny. V dovozu do Maďarska je na prvním místě zboží textilní, jehož dovoz činil r. 1925 čtvrtinu celého maďarského dovozu, ve vývozu mouka, jejíž vývoz činil zase jednu šestinu celého maďarského vývozu. V dovozu i vývozu 50% maďarského zahraničního obchodu ovládá Československo a Rakousko. V dovozu jsme na prvním místě, dodávajíc Maďarsku asi čtvrtinu celého jeho dovozu. Ve vývozu Maďarska je na prvním místě Rakousko, ČSR. je v maďarském dovozu na prvním místě od r. 1924; až do té doby mělo prvé místo Rakousko. My máme prvé místo zvl. v dovozu zboží textilního, keramického, skla, surového železa, koksu a některých lučebnin; v dovozu strojů, železného a koženého zboží stojíme za Rakouskem event. i Německem, v dovozu uhlí kamenného za Polskem a dříví za Rumunskem. Za to odebrali jsme r. 1925 nejvíce maďarské mouky (44% celého maďarského exportu), dále tabáku, vlny, lnu atd.

Dr. Režný.

Prof. dr. Karel Engliš: Otázky a názory. 100 článků z »Lidových novin«, Praha 1926, F. Borový, 8°, str. 384, cena 40 Kč. — Kniha »Přítomnosti« svazek II. — Soubor novinářských článků, spojených v knihu, jest u nás literárním zjevem dosti řídkým. Hlavním důvodem této vzácnosti podobných edicí není ani tak nemožnost najít nakladatele, jako spíše okolnost, že naši prominentní vědeckí pracovníci jednak nesnaží se obor svých vědomostí proměňovati též v drobnou minci publicistickou, jednak toho namnoze ani dobře nedovedou pro nedostatek tradice v tomto literárním genu v našich poměrech, jež jen málokomu dovolují šťastně spojovati aktuálnost té které otázky s vědeckou přehledností a přístupností slohu novinářského článku. Tam, kde jako u nás není tradice tohoto oboru literárního vyvinuta, může úspěšnost takového podniku býti zaručena jen osobními kvalitami autora, který nedostatek tradice dovede nahraditi vrozenou schopností k práci tohoto rázu.

Sbírka článků prof. Engliše nás přesvědčuje o tomto poznatku nejvýstižněji. Záplava hospodářských článků v denním tisku zdá se být zřejmě onoho druhu, který informací veřejnosti vykonal svoje dílo služebníka, který může odejiti, aby učinil místo jiné informací. Toho nelze říci o kterémkoliv ze článků prof. Engliše, jež tomuto osudu unikají z řady důvodů. Předně jest to vědecký rozbor, podrobně vyčerpávající položenou speciální otázku a uvádějící její řešení v souvislosti s komplexem ostatních problémů hospodářských.

S tím hned souvisí další přednost článků Englišových, že totiž jejich témata nejsou vybírána nahodile, nýbrž z aspektu určitého

systematického rozřídění a zařazení hospodářských jevů. Tím soubor článků stává se do jisté míry soustavným přehledem hospodářského života našeho státu a tudíž příspěvkem k historii jeho národního hospodářství, na kterýžto moment také autor výslovně v předmluvě poukazuje. Last non least jest to plastická forma podání, jež doprovází jako trvalé charakteristikou každý literární výtvar autorův, jež dodává článkům charakteru slova přednášeného, nikoliv napsaného.

Uspořádání sbírky dělo se přirozeně podle hlediska věcného, v jehož mezích zachován pořad chronologický a proveden též příslušný výběr, jenž z půl třetího sta autorových článků zachraňuje touto trvalou formou něco víc než jednu třetinu. V pěti oddílech sbírky dá se stopovati přechod od obecně hospodářských otázek politických k speciálním otázkám hospodářské teorie a politiky. Mimo článků jsou tu též dva z mluvených projevů autorových, a to řeč, pronesená na ustavující valné hromadě Národní banky československé 21. března 1926 a proslov autorův jako prvního rektora Masarykovy university v Brně před akademickou obcí, oba to projevy historicky významné a vynikající nad běžnou úroveň analogických našich proslovů. Prvý oddíl jest věnován našemu národnímu hospodářství, zejména po stránce jeho hospodářské samostatnosti, z nichž jeden projev, nemýlím-li se, byl přeložen i pro anglický tisk, usilující jeden čas podezřeje o obnovu rakouské monarchie, zatím ovšem jen ve formě hospodářské federace, kteroužto myšlenku s hlediska národně-politického prof. Engliš důrazně odmítl. Z ostatních sluší zmíniti se aspoň o autorovu stanovisku k otázce dodnes u nás aktuální a přetřásané, zda máme u nás mnoho průmyslu, při čemž prof. Engliš staví se proti pohodlné frázi o naší přesycenosti průmyslem a proti výkladům o jeho »odbourávání«. Druhý oddíl zůstává historicky nejdůležitější, pojednává o nejdůležitějších problémech současného hospodářského systému, totiž o penězích, měně a úvěru. Speciální subkapitola o deflaci dovoluje nám teprve doceniti protideflační boj autorův, jemuž nescházelo rysů heroičnosti, ba ani tragiky, když proti nejvěcnějším a nepřesvědčivějším argumentům, dokazujícím zkázonosnost deflace, oficielní činitelé nedovedli postaviti jiných důvodů než politickou moc. Tato kapitola zůstává nejcennější částí souboru, v němž hlavně ona určena jest historii v její roli »magistrae vitae« ukazující názorně na historii naší peněžní politiky praktické důsledky teoretických omylů hospodářských. Třetí oddíl, věnovaný sociální politice pozoruje jednotlivé třídy národa (úřednictvo, živnostnictvo, dělnictvo) v jejich tvůrčím úsilí o sociální ideál člověka a rýsuje jejich podíl v tomto zápasu. Veřejným financím jest věnován oddíl čtvrtý, v němž vedle podrobně rozbírané otázky dávky z majetku nadhozeno několik myšlenek finančně-legislativních, jež podávají nám základy autorovy koncepce reformy daňového systému, na jehož novém budování dopráno mudrům tak významně se účastniti. Závěrečný oddíl pátý obsahuje vedle dvou nekrologů Rašínových, významných objektivním oceněním práce autorova odpůrce, glossy k reformě právnického studia, shora zmíněnou řeč rektorskou a náměty, vztahující se problémům veřejné správy.

Přítomný soubor článků prof. Engliše ukazuje názorně, jak hlubokou zůstává brázda, již na poli národního života může vyorati vědecky založená publicistika, v kterémžto směru »Otázky a názory« budou dlouho vzorným příkladem.

Dr. V. V.

Prof. Dr. V. Bušek: Poválečné konkordáty. — Bratislava, 1926. stran 101, rejstřík. — V době, kdy také u nás otázka konkordátu nabývá obzvláštní aktuálnosti, přichází Buškova kniha dvojnásob vhod. Autor podrobiv stručnému rozboru právní povahu konkordátu a podav výstižnou analýsu poválečné linie politiky Svaté Stole, přikročuje k obšírnému studiu tří konkordátů z doby po světové válce, a to konkordátu lotyšského (1922), polského (1925) a bavorského (1924) a srovnává jich ustanovení se zákonným stavem, platným u nás. Největší pozornost věnuje autor »vzornému« konkordátu s Bavorskem, z něhož právem vyzdvihuje ona ustanovení, jež jsou zřejmým dokladem církevního boje o vliv na školství a úspěchů církve v tomto